

ХУЛОСАИ

ниҳони шурои диссертатсионии 6D.KOA-021 назди
Донишгоҳи миллии Тоҷикистон
барои дарёфти дараҷаи илми номзади илм

Парвандаи аттестатсионии № _____
Қарори шурои диссертатсионӣ аз 21.09.2023, №51

Барои сазовор донишҷуи Шайдуллои Ҳоҷӣ, шаҳрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон ба дараҷаи илми номзади илми филология аз рӯи ихтисоси 10.02.20 – Забоншиносии муқоисавӣ-таърихӣ, қиёсӣ ва муқоисавӣ.

Диссертатсияи Шайдуллои Ҳоҷӣ дар мавзӯи «Таҳлили сохторӣ ва маъноии истилоҳоти интернетӣ (дар асоси маводҳои забонҳои англисӣ ва тоҷикӣ)» барои дарёфти дараҷаи илми номзади илми филология аз рӯи ихтисоси 10.02.20 – Забоншиносии муқоисавӣ-таърихӣ, қиёсӣ ва муқоисавӣ дар ҷаласаи шурои диссертатсионии 6D.KOA-021-и назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон (734025, шаҳри Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ, 17; фармоиши Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 29-уми майи соли 2023, таҳти №122/шд) 23 июни соли 2023, суратмаҷлиси №51 ба ҳимоя қабул гардидааст.

Довталаби дараҷаи илмӣ Шайдуллои Ҳоҷӣ 19-уми феввали соли 1991 дар Ҷумҳурии Тоҷикистон таваллуд шудааст. Соли 2012 факултети таърих ва филологияи филиали Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айни дар ноҳияи Рашт ва соли 2014 шубҳаи магистратураи факултети забонҳои Осиё ва Аврупои Донишгоҳи миллии Тоҷикистонро хатм намудааст. Айни ҳол дар вазифаи муаллими калони кафедраи забони англисӣ ва типологияи муқоисавии факултети забонҳои Осиё ва Аврупои ДМТ фаъолият менамояд.

Диссертатсия дар кафедраи забони англисӣ ва типологияи муқоисавии факултети забонҳои Осиё ва Аврупои ДМТ иҷро шудааст.

Роҳбари илмӣ – доктори илми филология, профессори кафедраи таърихи забон ва типологияи ДМТ Мухторов Зайнидин Мухторович.

Муқарризи расмӣ – доктори илми филология, профессори кафедраи забонҳои хориҷии Академияи миллии илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон **Чамшедов Парвонахон** ва номзади илми филология, дотсент, мудири кафедраи забоншиносии муқоисавӣ ва назарияи тарҷумаи Донишгоҳи байналмилалӣ забонҳои хориҷии Тоҷикистон ба номи Сотим Улуғзода **Соҳибназарова Ҳавасмоҳ Тиллоевна** ба диссертатсия тақризи мусбат пешниҳод намудаанд.

Муассисаи пешбар – Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба номи Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ дар тақризи мусбати худ, ки аз ҷониби мудири кафедраи забоншиносӣ ва типологияи муқоисавии Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба номи Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ, номзади илми филология, Муродов Баҳриддин Раҳмонович ва устоди кафедраи мазкур – номзади илми филология Гуламадшоев Ш.Ш. имзо ва аз ҷониби ректори ин муассиса, доктори илми ҳуқуқшиносӣ, профессор Раҳмон Д.С. тасдиқ шудааст, қайд менамояд, ки

диссертатсияи Шайдуллои Ҳоҷӣ дар мавзуи «Таҳлили сохторӣ ва маъноии истилоҳоти интернетӣ (дар асоси маводҳои забонҳои англисӣ ва тоҷикӣ)» ба талаботи бандҳои 31-37-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-юми июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ шудааст, мувофиқ буда, муаллифи он барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илми филология аз рӯи ихтисоси 10.02.20 – Забоншиносии муқоисавӣ-таърихӣ, қиёсӣ ва муқоисавӣ сазовор мебошад.

Муқаррарон ва муассисаи пешбар бо назардошти муқаррароти бандҳои 67-70 ва 74-75-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-юми июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ шудааст, интихоб ва таъин гардидаанд. Интихоби муқаррарони расмӣ ва муассисаи пешбар ба он асоснок мегардад, ки онҳо мутахассисони бевоситаи соҳаи забоншиносӣ буда, дар корҳои илмӣ таҳқиқотӣ фаъолона иштирок менамоянд ва дар ин самт асару мақолаҳои зиёде таълиф кардаанд, ки мазмуну муҳтавои онҳо ба мавзуи диссертатсияи мазкур иртибот дорад.

Довталаби дараҷаи илмӣ оид ба мавзуи диссертатсия 6 мақолаи илмӣ, аз ҷумла 3 мақола дар маҷаллаҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба нашр расонидааст. Маводи интишоргардида нуктаҳои асосӣ, натиҷаҳо ва мазмуни диссертатсияро инъикос намуда, саҳми шахсии муаллифро собит менамоянд.

I. Таълифоти муаллиф дар маҷаллаҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон:

[1-М] Шайдуллои Ҳ. Интернет: аз таърихи пайдоиш то мушкилоти тарҷумаи истилоҳоти он /Ш. Ҳоҷӣ //Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Бахши илмҳои филологӣ. – Душанбе: Сино, 2018. – №6. – С. 114-117.

[2-М] Шайдуллои Ҳ. Таҳлили сохторӣ ва маъноии ихтисораҳои истилоҳоти интернетӣ дар забонҳои тоҷикӣ ва англисӣ /Ш. Ҳоҷӣ //Паёми Донишқадаи давлатии забонҳои Тоҷикистон ба номи С. Улуғзода. Бахши илмҳои филологӣ. – Душанбе: Сино, 2021. – №3. – С. 59-63.

[3-М] Шайдуллои Ҳ. Заминаҳои назарии забоншиносии интернетӣ /Ш. Ҳоҷӣ //Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Бахши илмҳои филологӣ. – Душанбе: Сино, 2022. – №2. – С. 114-117.

II. Мақолаҳои муаллиф дар маҷмуаҳо ва нашрияҳои дигари илмӣ:

[4-М] Шайдуллои Ҳ. Таҳлили сохтори аббревиатураҳои истилоҳоти интернетӣ дар забонҳои англисӣ ва тоҷикӣ /Ш. Ҳоҷӣ //Маводи конференсияи ҷумҳуриявии илмӣ назариявӣ дар мавзуи “Масъалаҳои мубрами типологияи муқоисавӣ, тарҷума ва методикаи таълими забонҳои хориҷӣ дар давраи муосир”. – Душанбе: Матбааи ДМТ, 2020. – С. 128-131.

[5-М] Шайдуллои Ҳ. Ҷанбаҳои назарии истилоҳот ва лексикаи соҳавӣ дар забоншиносии муосир /Ш. Ҳоҷӣ //Маводи конференсияи байналмилалӣ илмӣ-амалӣ таҳти унвони “Ҷанбаҳои лингвистию муқоисавии омӯзиш ва тадриси забонҳои хориҷӣ дар шароити бисёрфарҳангии таҳсилот”. – Душанбе: Матбааи ДДЗТ ба номи С. Улуғзода, 2021. – С. 52-55.

[6-М] Шайдуллои Ҳ., Мухторов З. Синонимия дар истилоҳоти интернетии забони англисӣ ва тоҷикӣ /Ш. Ҳоҷӣ, З. Мухторов //Маводи конференсияи

байналмилалии «Масъалаҳои назариявӣ ва амалии забоншиносии типологӣ-муқоисавӣ, забоншиносии тоҷик ва усулҳои нави омӯзиши забонҳои хориҷӣ». – Душанбе: Сино, 2023. – С. 356-363.

Ба автореферати диссертатсия аз муҳаққиқони зерин тақризҳо ба шурои диссертатсионӣ ворид шудаанд:

1. Тақризи доктори илми филология, профессор, сарҳодими илмии Институти забон ва адабиёти ба номи Рудакии АМИТ, узви вобастаи АМИТ Султон Ҳасан Баротзода мусбат буда, дар он чунин эродҳо зикр шудаанд:

- ба назари мо, фурсати он расидааст, ки ҳангоми корбасти истилоҳоти забоншиносӣ аз истилоҳоти тоҷикӣ истифодаи комил ба амал ояд. Масалан, ба ҷойи суффикс – пасванд, префикс – пешванд, аффиксатсия – вандафзой (с.15);

- калимаи “ташаккул” исми амал аст, ки ниёз ба афзудани “ёбӣ” надорад (с.15).

2. Тақризи номзади илми филология, дотсенти кафедраи забонҳои Донишгоҳи давлатии Москва ба номи М.В. Ломоносов дар шаҳри Душанбе Сабинова Сановбар Ғаниевна низ мусбат буда, ҳамчунин эродҳои зерин манзур шудаанд:

- барои тавсифи муфассали равандҳои лексикӣ ва семантикӣ муаллифи рисола метонимияи истилоҳотро мавриди назар қарор меод, қор ранги дигар мегирифт;

- дар автореферат мисолҳои истилоҳоти эпонимҳо ҳамчун қабати истилоҳот оварда нашудаанд;

- дар автореферат баъзе хатоҳои техникӣ ҷой доранд, ки ислоҳпазиранд.

3. Тақризи номзади илми филология, дотсенти кафедраи забонҳои хориҷии Академияи идоракунии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Азизова Мастона Ҳамидовна мусбат буда, дар он чунин эродҳо зикр шудаанд:

- дар автореферат муаллиф ба шумораи зиёди номгӯи сарчашмаҳои илмӣ нисбат ба тарҷума ва назарияи забон ишора кардааст, аммо на ҳама вақт дар меъёри зарурӣ фикру мулоҳизаҳои танқидӣ мегузаронад;

- зуд-зуд тақрори ақидаҳо мушоҳида карда мешаванд, хусусан дар бобҳои дуюм ва сеюм;

- хатогиҳои техникӣ, махсусан дар истифодаи бурдани насаби олимони вучуд доранд, ки бояд ба назар гирифта шаванд.

4. Тақризи дигар аз номзади илми филология, дотсент, мудири кафедраи забонҳои хориҷии Донишгоҳи давлатии молия ва иқтисоди Тоҷикистон Ҳусейнова Г.А. мебошад. У ба бархе норасоии камбудии ҷузъии имлоӣ ва ё техникӣ эрод гирифта, диссертатсияи номзади Шайдуллои Ҳочиро саҳифаи тозае дар забоншиносии тоҷик ва муаллифро сазовори дараҷаи илмии номзади илми филология донистааст.

Муқарризон дар баробари муайян кардани баъзе эродҳои нуқсонҳои диссертатсия ва автореферати он (тоҷикӣ ва русӣ) аҳамияти ҷанбаҳои назариявӣ амалӣ ва навоари қор, инчунин, дастовардҳои илмии муаллифи диссертатсияро таъкид карда, ӯро барои дарёфти дараҷаи илмии номзади

илми филология аз рӯи ихтисоси 10.02.20 – Забоншиносии муқоисавӣ-таърихӣ, қиёсӣ ва муқоисавӣ сазовор донистаанд.

Шурои диссертатсионӣ қайд менамояд, ки аз тарафи довталаби дараҷаи илмӣ дар асоси иҷро кардани таҳқиқоти илмӣ:

– хусусиятҳои лексикӣ, семантикӣ ва сохтории истилоҳоти интернетӣ ва ташаккули онҳо дар забонҳои англисӣ ва тоҷикӣ таҳлил карда шудааст.

– нақши истилоҳоти интернетӣ ва ба марҳилаҳо тақсим кардани онҳо нишон дода шудааст;

– таснифоти мавзӯҳо ва категорияҳои соҳавии истилоҳоти интернетӣ ба тартибу низом дароварда шудаанд;

– таснифи ихтисораҳои истилоҳоти интернетӣ мувофиқ ба шакли аломатҳои маъноӣ ва сохторӣ баррасӣ гардидаанд;

- хусусиятҳои гуногуни маъноии истилоҳоти интернетӣ исбот шудаанд.

Аҳамияти назариявии таҳқиқ дар он зоҳир мешавад, ки диссертатсияи мазкур метавонад, аз ҷиҳати ҷанбаҳои назарӣ барои муқоисаи истилоҳоти технологияи иттилоотии минбаъда заминаи асосӣ бошад. Хусусиятҳои назарӣ ва низоми истилоҳшиносие, ки дар таҳқиқи мазкур нишон дода шудаанд, дар рисолаҳои минбаъда метавонанд, барои таҳқиқоти муқоисавию таърихӣ, муқоисавӣ ва типологии истилоҳот ба сифати заминаи методологӣ хизмат кунанд.

Дар ҷараёни таҳлилу баррасии мавзӯи адабиёти илмию назариявии муҳаққиқони забоншиносии хориҷиву ватанӣ истифода шудааст. Зимни баррасии масъалаҳои баҳсталаби диссертатсияи мазкур дастовардҳои илмӣ олимони мисли С.В. Гринева, В.А. Татарина, С.Ю. Бабанова, О.А. Кармизова, Н.В. Виноградова, Е.Н. Галичкина, Е.В. Лушникова, Т.В. Акулинин, С.Н. Антонова, В.М. Лейчик, М.С. Шумайлова, А.Г. Ходакова, М.Ҳ. Султон, С. Назарзода, Т. Шарипов, Ҳ.А. Саидзода, З.М. Мусоямов, П.Г. Нуоров, Т.К. Ҷураев, Ҳ.А. Асламов, А.Б. Кутузов, П.А. Горшков, Т.П. Смирнова, Е.В. Лушникова, З.М. Ефендиева, А.С. Рибаква, Е.Е. Тимофеева, Н.С. Иванова, О.В. Обухова, Д. Зауташили ва П.В. Часовский ва дигарон ҳамчун асосҳои назариявӣ ва методологӣ омӯхта ва истифода шудаанд.

Дар диссертатсия аз методҳои таърихӣ, таҳлили луғавӣ-маъноӣ, таҳлили сохторию грамматикӣ ва этимологӣ ва тавсифӣ истифода шудааст.

Аҳамияти натиҷаҳои бадастовардан довталаб барои дарёфти дараҷаи илмӣ дар амалия чунин тасдиқ карда мешавад, ки натиҷаҳои бадастомада метавонад, дар таҷриба барои омӯзиши истилоҳоти интернетӣ на танҳо ба мутахассисони соҳа, балки ба тамоми мардум дар раванди истифодаи шабакаҳои интернетӣ маводи ёрирасон бошад. Натиҷаҳои бадастомада, инчунин, метавонанд, ба тарҷумонҳо ҷиҳати беҳтар кардани сифати кору фаъолиятшон мусоидат кунанд. Таснифоти ихтисораҳои интернетӣ низ метавонад, дар оянда ба фаъолияти тамоми корбарони интернет осонӣ орад, зеро моҳият ва рамзҳои интернетӣ пурра ба забони тоҷикӣ дар шакли муодилҳои забон таҳия ва таҳлил гаштаанд.

Баррасии этимоднокии натиҷаҳои таҳқиқ нишон доданд, ки дар таҳқиқи диссертатсионӣ аз концепсияҳои илмӣ ва назарияи забоншиносони ватанию

Баррасии эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқ нишон доданд, ки дар таҳқиқи диссертатсионӣ аз консепсияҳои илмӣ ва назарияи забоншиносони ватанию хориҷӣ истифода шудаанд. Дар маҷмӯъ, дараҷаи эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқ аз дақиқияти маълумот, кофӣ будани ҳаҷми маводи таҳқиқ, коркарди натиҷаҳои таҳқиқ, ҳаҷми интишорот ва интиҳоби усули таҳқиқ бармеояд. Хулоса ва тавсияҳо дар асоси таҳлили илмии натиҷаҳои таҳқиқи назариявӣ пешниҳод карда шудаанд.

Саҳми шахсии докталаби дарёфти дараҷаи илмиро дараҷаи дарки масъалаҳои дар диссертатсия баррасишуда, натиҷаҳо ва хулосаҳои асосии кор, муқаррароти ба ҳимоя пешниҳодшуда ва мустақил ифода шудани нуқтаи назари ӯ нисбат ба мавзӯи таҳқиқ таъйид мекунанд. Муаллифи диссертатсия тамоми истилоҳотро дар асоси фарҳангҳои луғатҳои дузабона ва тафсири, аз ҷумла фарҳангҳои этимологӣ, энциклопедӣ, забоншиносӣ, фарҳангҳои истилоҳоти интернетӣ ва амсоли инҳо муқоиса карда, ҳамгунӣ ва фарқияти ҷудогонаи онҳоро нишон додааст. Дар диссертатсия ва мақолаҳои нашрнамудаи муаллиф натиҷаи асосии таҳқиқ инъикос ёфтаанд.

Дар ҷаласаи шурои диссертатсионии 6D.KOA-021 назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон аз 21 сентябри соли 2023 дар бораи сазовор донистани Шайдуллои Ҳоҷӣ ба дараҷаи илмии номзади илми филология қарор қабул карда шуд.

Ҳангоми гузаронидани овоздиҳии пинҳонӣ дар шурои диссертатсионӣ 13 нафар (фармоиши КОА аз 29.05.2023, № 122/шд), аз ҷумла 4 нафар докторони илм аз рӯи ихтисоси 10.02.20 – Забоншиносии муқоисавӣ-таърихӣ, қиёсӣ ва муқоисавӣ иштирок доштанд.

Дар овоздиҳӣ 13 нафар иштирок намуданд. Аз 15 нафар аъзои ба ҳайати шурои диссертатсионӣ шомилбуда овоз доданд: тарафдор – 13 нафар, муқобил – нест, бетараф – нест, бюллетенҳои безътибор – нест.

Раиси шурои диссертатсионӣ,
доктори илми филология, профессор

Ҳоҷаев Д.

Котиби илмии шурои диссертатсионӣ,
доктори илми филология, профессор

Мирзоева М.

21.09.2023